

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ»**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Голова Приймальної комісії,
Ректор ДВНЗ «Університет
банківської справи»

А.Я. Кузнєцова

11 березня 2020 року

ПРОГРАМА

**додаткового вступного випробування (співбєсїди)
для здобуття освітнього ступеня бакалавра
за спеціальностями 051 «Економіка», 071 «Облік і оподаткування»,
072 «Фінанси, банківська справа та страхування», 073 «Менеджмент»
на основі освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціалїста,
здобутого за іншою спеціальністю
(денна та заочна форми навчання)**

Укладачі:

Іващенко М.В. к.е.н., доцент кафедри менеджменту та соціально-гуманітарних дисциплін Харківського навчально-наукового інституту ДВНЗ «Університет банківської справи»

Новікова Т.В. к.е.н., доцент кафедри менеджменту та соціально-гуманітарних дисциплін Харківського навчально-наукового інституту ДВНЗ «Університет банківської справи»

Христофорова О.М. к.е.н., доцент кафедри менеджменту та соціально-гуманітарних дисциплін Харківського навчально-наукового інституту ДВНЗ «Університет банківської справи»

Рецензент:

Шкодінa І.В. д.е.н., доцент, професор кафедри міжнародного бізнесу та економічної теорії Харківського національного університету ім. Каразіна.

Розглянуто та ухвалено на засіданні кафедри менеджменту та соціально-гуманітарних дисциплін Харківського навчально-наукового інституту ДВНЗ «Університет банківської справи» 21 лютого 2020 року (протокол № 7).

Розглянуто та затверджено на засіданні Приймальної комісії ДВНЗ «Університет банківської справи» 11 березня 2020 року (протокол № 04)

Вступ

Програма додаткового вступного випробування (співбесіди) для здобуття освітнього ступеня бакалавра за спеціальностями 051 «Економіка», 071 «Облік і оподаткування», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», 073 «Менеджмент» на основі освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста, здобутого за іншою спеціальністю, розроблена з урахуванням вимог державного стандарту базової і повної середньої освіти та чинних програм з основ економіки і складається з 15 тем, кожна з яких присвячена окремим проблемам економічної теорії.

Метою програми додаткового вступного випробування (співбесіди) є виявлення рівня знань та вмінь з основ економіки.

Програма охоплює теоретичні і прикладні питання, які виявляють:

- рівень знань абітурієнтів про економічні відносини та економічні закони суспільного виробництва, економічну систему суспільства, закони її функціонування і розвитку, фактори зародження, утвердження і напрями розвитку сучасних соціально-економічних систем, про основи функціонування домогосподарств та підприємств, про економічні потреби і інтереси, про виробництво і характер праці, сутність і закони ринку, товар і гроші, про підприємство, витрати праці, прибуток і його форми, про суспільне відтворення та економічний розвиток, про економічну роль держави, основні тенденції та проблеми розвитку сучасної світової економіки;

- рівень формування економічного мислення, здібностей до аналізу сутності та наслідків економічних явищ та процесів.

Програма складається з таких тем:

Тема 1. Економіка як наука

Тема 2. Економічні потреби та інтереси

Тема 3. Виробництво матеріальних благ і послуг. Продукт і характер праці

Тема 4. Соціально-економічний устрій суспільства. Економічна система та закони її розвитку

Тема 5. Сучасні економічні системи. Особливості розвитку перехідних економік

Тема 6. Товарна форма організації суспільного виробництва. Товар і гроші

Тема 7. Ринок, його суть і функції. Моделі ринку. Конкуренція і ціноутворення

Тема 8. Капітал: процес виробництва і нагромадження. Наймана праця і заробітна плата

Тема 9. Витрати виробництва і прибуток

Тема 10. Підприємство як товаровиробник. Валовий дохід і прибуток

Тема 11. Галузеві особливості виробництва і функціонування капіталу. Форми прибутку, процент і рента

Тема 12. Суспільне відтворення. Суспільний продукт і його основні форми

Тема 13. Економічний розвиток. Зайнятість, відтворення робочої сили та їх регулювання державою

Тема 14. Господарський механізм у системі суспільного відтворення. Держава та її економічні функції

Тема 15. Суть і структура світового господарства. Форми міжнародних економічних відносин

Критерії оцінювання, структура оцінки і порядок оцінювання підготовленості вступників.

Під час співбесіди перевіряються: мотивація вибору професії; широта кругозору, обізнаність у сферах суспільного життя та їх взаємодії з економікою; загальні уявлення про економічні процеси; самостійність суджень; навички усної комунікації.

Співбесіда оцінюється за такими критеріями : точність відтворення фактів, змісту понять, адекватність використання термінології; повнота, глибина, системність знань; здатність логічно мислити, аналізувати, порівнювати, узагальнювати; уміння формулювати, обґрунтовувати власні думки, робити висновки тощо; комунікативні навички.

Абітурієнту пропонується для відповіді 3 питання.

Рівень знань оцінюється, як достатній або недостатній для допуску до подальшого фахового тестування.

Критерії оцінки відповідей на запитання в ході співбесіди:

Достатнім рівень визначається за умови, якщо абітурієнт дав повну та правильну відповідь і продемонстрував вміння всебічно, безпомилково, в логічній послідовності проаналізувати проблему, проявив творчий підхід, проаналізував альтернативні теоретичні погляди, проявив авторське ставлення та аргументував свою позицію, використав фактичний та статистичний матеріал, сформулював висновки. Також, рівень знань вважається достатнім якщо абітурієнт має тверді знання, вміє використовувати інструментарій мікро- та мікроаналізу, але у розкритті змісту питань були допущені незначні помилки у формулюванні термінів і категорій, або неповне висвітлення окремих аспектів питання.

Недостатнім рівень знань вважається при наявності серйозних недоліків, коли знання абітурієнта нижче мінімуму, коли вони мають хаотичний і безсистемний характер, коли у абітурієнта відсутнє розуміння не тільки другорядних, але й вузлових аспектів питання або він дав неправильну відповідь.

Умовою проходження співбесіди та допуску до фахового тестування є отримання загального за трьома відповідями позитивного результату (60 % правильних відповідей).

За результатами співбесіди атестаційна комісія приймає рішення про допуск/не допуск вступника до подальшого проходження фахового випробування.

Тема 1. Економіка як наука

Зародження та розвиток економічних знань. Етапи історичного розвитку економічної теорії: меркантилізм, фізіократи, класична школа, неокласичні ідеї, кейнсіанство, некейнсіанство, посткейнсіанство, монетаризм, інституціоналізм. Теоретичні дослідження вітчизняних вчених-економістів.

Предмет економічної теорії. Економічні категорії. Економічні закони та їх об'єктивний характер. Методи економічної теорії. Функції економічної теорії.

Економічна теорія та економічна політика.

Тема 2. Економічні потреби та інтереси

Економічні потреби суспільства, їх сутність і класифікація. Безмежність потреб. Закон зростання потреб.

Економічний інтерес, його сутність і функції. Інтереси і потреби: діалектика взаємозв'язку. Єдність і суперечності в системі інтересів. Економічні інтереси – рушійна сила соціально-економічного розвитку.

Тема 3. Виробництво матеріальних благ і послуг. Продукт і характер праці

Зміст та види суспільного виробництва. Роль матеріального виробництва в розвитку суспільства. Фактори виробництва. Засоби виробництва та їх сучасна структура. Особистий фактор виробництва. Розподіл праці. Спеціалізація праці. Кооперація праці. Природні фактори виробництва. Поєднання факторів виробництва. Виробнича функція та її складові.

Виробництво та його результати. Продукт виробництва. Виробнича функція. Виробничі можливості в економічній системі та проблема вибору. Обмеженість ресурсів та безмежність потреб. Крива виробничих можливостей.

Тема 4. Соціально-економічний устрій суспільства. Економічна система та закони її розвитку

Економічна система: її сутність та структурні елементи. Продуктивні сили як матеріальна основа економічної системи. Критерії розвитку продуктивних сил.

Економічні відносини та їх суб'єкти. Структура економічних відносин. Соціально-економічні відносини. Організаційно-економічні і техніко-економічні відносини.

Економічний устрій: сутність і місце в економічній системі. Методологічні аспекти механізму дії і використання економічних законів людьми.

Власність, її сутність, форми і місце в економічній системі. Новітні тенденції у розвитку відносин власності.

Тема 5. Сучасні економічні системи. Особливості розвитку перехідних економік

Принципи класифікації економічних систем.

Адміністративно-командна економіка як система, механізм її функціонування, переваги та недоліки. Адміністративно-командний стиль економічного мислення.

Ринкова економіка як система. Основні риси ринкової економіки, її переваги та недоліки. Моделі ринкової економіки. Комерційний стиль економічного мислення. Етика ринкових відносин.

Змішана економіка, її основні риси. Поєднання ринкового та державного регулювання. Моделі змішаної економіки.

Особливості сучасної економічної системи України на сучасному етапі.

Тема 6. Товарна форма організації суспільного виробництва. Товар і гроші

Натуральне господарство та його характеристика. Умови виникнення товарного господарства та його загальна характеристика. Види товарного виробництва. Проста і розвинена форми товарного виробництва.

Товар та його властивості. Абстрактна та конкретна праця. Величина вартості товару. Закон вартості та його роль у розвитку товарного виробництва. Функції закону вартості. Ціна та її сутність. Функції цін. Види цін. Теорії ціни. Основні фактори, що обумовлюють ціни на продукцію фірми.

Еволюція форм вартості та сутність грошей. Функції грошей. Альтернативні теорії грошей.

Товарно-грошовий обіг: основні терміни та закони. Теорії грошей та грошового обігу. Еволюція грошей. Сучасна грошова система. Закони обігу грошей.

Тема 7. Ринок, його суть і функції. Моделі ринку. Конкуренція і ціноутворення

Ринкове господарство як невід'ємний елемент товарного виробництва. Ринок, умови його виникнення та історичні етапи розвитку. Функції ринку. Види ринків та їх взаємозв'язок. Суб'єкти ринкової економіки. Ринкова інфраструктура, її елементи та роль у розвитку економіки. Основні напрямки становлення ринкової інфраструктури в Україні.

Сутність попиту. Закон попиту. Крива попиту. Цінові та нецінові детермінанти попиту. Закон пропозиції. Крива пропозиції. Цінові та нецінові детермінанти пропозиції. Ціна рівноваги. Еластичність попиту та пропозиції.

Конкуренція – основа ринкового механізму господарювання. Види конкуренції. Форми та методи конкуренції.

Причини виникнення та сутність монополій. Основні форми монополій. Монополістична конкуренція. Олігополія: характерні риси, види. Конкуренція в умовах регульованого ринкового господарства. Антимонопольне законодавство.

Тема 8. Капітал: процес виробництва і нагромадження. Наймана праця і заробітна плата

Капітал та його сутність. Альтернативні теорії капіталу. Постійний та змінний капітал. Структура виробничого капіталу. Основний та оборотний капітал. Фізичне та моральне зношування капіталу. Амортизація. Кругообіг капіталу. Оборот капіталу. Показники ефективного використання основного та оборотного капіталу. Нагромадження капіталу. Інвестування. Особливості нагромадження капіталу в Україні.

Трудові відносини: сутність і структура. Наймана праця. Вартість робочої сили: дискусійні аспекти.

Заробітна плата, її форми та функції. Теорії заробітної плати. Номінальна та реальна заробітна плата. Мінімальна заробітна плата та її критерії. Людський капітал.

Тема 9. Витрати виробництва і прибуток

Витрати виробництва як елемент виробництва. Сутність та економічне значення витрат виробництва. Теорії витрат виробництва. Суспільні витрати виробництва. Економічні і бухгалтерські витрати та їх структура. Валові, середні та граничні витрати.

Витрати виробництва, вартість товару і його ціна. Альтернативні підходи.

Дохід фірми. Прибуток фірми, його види. Концепції прибутку та їх витoki. Норма прибутку. Міжгалузєва конкуренція та формування середньої норми прибутку.

Тема 10. Підприємство як товаровиробник. Валовий дохід і прибуток

Поняття підприємства (фірми, корпорації). Форми і види підприємств. Організаційно-правові форми підприємств в ринковій економіці. Види акціонерних товариств та особливості управління. Акціонерна власність в економічній системі. Розміри підприємств. Внутрішнє та зовнішнє середовище підприємства.

Основні види ринкової стратегії та тактики фірми. Проблеми розвитку підприємств в Україні.

Сутність та функції підприємництва. Багатоукладна економіка як об'єктивна основа розвитку підприємництва в Україні. Основні напрямки розвитку різноманітних форм підприємницької діяльності в Україні. Місце підприємця та підприємництва в економічному прогресі.

Валовий дохід, його сутність та структура. Підприємницький дохід.

Значення прибутку в розвитку підприємництва. Роль підприємства і підприємництва в ринковій економіці.

Тема 11. Галузеві особливості виробництва і функціонування капіталу. Форми прибутку, процент і рента

Капітал у сфері торгівлі. Витрати обігу. Роздрібна і оптова торгівля. Товарні біржі. Торговельний прибуток. Фондова біржа. Цінні папери.

Позичковий капітал і відсоток. Банки, їх роль та функції. Центральний та комерційні банки. Фінансово-кредитні організації.

Сутність кредиту та його форми. Відсоток та його економічна природа. Банківський прибуток.

Рентні відносини та форми земельної ренти. Земельна рента та орендна плата. Ринок земельних ресурсів в Україні та ціна землі. Ціна на сільськогосподарську продукцію. Державна підтримка сільського господарства.

Тема 12. Суспільне відтворення. Суспільний продукт і його основні форми

Сукупний суспільний продукт. Необхідний та додатковий продукт. Методологічні аспекти системи національних рахунків. Валовий внутрішній продукт, його сутність і відтворювальна структура. Чистий внутрішній продукт і національний дохід. Національний дохід – виробництво, розподіл, перерозподіл, споживання та нагромадження. Національне багатство.

Розподільчі відносини та їх місце у відтворювальному процесі. Сутність розподілу національного доходу. Об'єктивні основи формування доходів населення. Диференціація доходів населення. Проблеми багатих і бідних. Межа бідності: абсолютна і відносна. Проблеми бідних і багатих в Україні. Необхідність перерозподілу національного доходу і доходів населення.

Сутність і види економічного відтворення. Відтворення всіх елементів економічної системи. Просте та розширене відтворення. Структура суспільного продукту і проблема пропорційності при простому і розширеному відтворенні.

Тіньовий сектор в економічному відтворенні. Масштаби і особливості тіньового сектора в Україні.

Тема 13. Економічний розвиток. Зайнятість, відтворення робочої сили та їх регулювання державою

Економічне зростання та економічний розвиток. Типи економічного зростання. Заощадження, нагромадження та інвестиції. Роль інвестицій та інновацій в економічному зростанні. Чинники економічного зростання.

Економічне зростання та економічні коливання. Економічна нерівновага. Економічні кризи та їх причини. Теорії циклів: дискусійні проблеми. Особливості розвитку економіки в Україні.

Зайнятість: сутність і форми. Теорії зайнятості. Неповна зайнятість та рівень безробіття. Види і форми безробіття. Державне регулювання зайнятості та його методи. Проблеми зайнятості та відтворення робочої сили в Україні.

Інфляція: сутність, причини, основні види. Соціально-економічні наслідки інфляції. Економічна безпека розвитку.

Тема 14. Господарський механізм у системі суспільного відтворення. Держава та її економічні функції

Господарський механізм, його сутність та елементи. Господарський механізм: система управління економікою.

Необхідність державного регулювання: можливості та межі. Еволюція поглядів на економічну роль держави в ринковій економіці. Цілі та інструменти державного регулювання. Кейнсіанська та неокласична моделі державного регулювання економіки. Економічні функції уряду. Основні напрямки державного регулювання.

Фінансова система. Необхідність і сутність фінансів. Державні фінанси. Державний бюджет. Бюджетний дефіцит та способи його мінімізації. Проблеми збалансованої політики. Державний борг. Фіскальна політика. Податкова система України. Фіскальні методи регулювання виробництва.

Механізм грошово-кредитного регулювання. Основні інструменти монетарної політики. Вплив грошово-кредитної політики на рівень суспільного виробництва.

Проблеми удосконалення механізму господарювання в Україні.

Тема 15. Суть і структура світового господарства. Форми міжнародних економічних відносин

Світове господарство: його сутність та структура. Міжнародний поділ праці та спеціалізація. Міжнародні економічні відносини. Інтернаціоналізація господарських відносин і продуктивних сил. Транснаціональні корпорації та їх роль. Міжнародна економічна інтеграція. Головні інтеграційні угруповання світу. Європейське економічне співтовариство і його місце у світовій економіці.

Міжнародна торгівля та її економічні основи. Міжнародні товарні ринки. Протекціонізм і вільна торгівля. Тарифні та нетарифні засоби регулювання зовнішньої торгівлі.

Сутність і форми міжнародного руху капіталів, його масштаби, динаміка та географія. Прямі та портфельні інвестиції. Міжнародні кредити.

Міжнародні валютно-фінансові відносини. Міжнародна валютна система, валютні ринки і валютний курс. Конвертованість валюти. Платіжний баланс та його регулювання.

Міжнародна міграція робочої сили. Інші форми міжнародних економічних відносин. Державне регулювання світогосподарських зв'язків.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Базилевич В.Д. Економічна теорія: Політекономія: Підручник. — 9-те вид., доп. Затверджено МОН / За ред. В.Д. Базилевича. — К., 2014. — 710 с.
2. Вілан Чарльз. Гола економіка. Відкриття нудної науки /Вілан Чарльз /Пер. О. Дем'янчук. — К.: Вид-во Книжковий клуб "Клуб Сімейного Дозвілля". — 2018. — 320 с.
3. Економічна теорія : підручник / В.Д. Лагутін, Ю.М. Уманців, Т.А. Щербакова та ін. ; за заг. ред. В.Д. Лагутіна. — Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2017. — 608 с.
4. Економічна теорія. Підручник /М. Соколов, М. Горлач, В. Гущенко, М. Кримов, М.Жиленкова. — К.: Вид-во «Центр навчальної літератури». — 2017. — 532 С.
5. Економічна теорія. Політекономія, мікроекономіка, макроекономіка /Людмила Білецька, Василь Савич, Олег Білецький - К.: Вид-во «Центр навчальної літератури». — 2017. — 688 с.
6. Економічна теорія. Політекономія. /Володимир Семененко, Дмитро Коваленко, Валерій Бугас, Олена Семененко. - К.: Вид-во «Центр навчальної літератури». — 2017. — 360 с.
7. Касьяненко Л. Економічна теорія /Касьяненко Л. - К.: Вид-во «Центр навчальної літератури». — 2017. — 224 с.
8. Кокарев І. В. Основи економічної теорії : курс лекцій / І. В. Кокарев. — Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. — 220 с.
9. Макконнелл К. Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика: Учебник / К.Р. Макконнелл, С.Л. Брю, Ш.М. Флинн. - 19-е изд., англ. — М.: НИЦ ИНФРА-М, 2016. — 1028 с.
10. Опорний конспект лекцій із навчальної дисципліни «Економічна теорія» для студентів освітнього рівня бакалавр усіх форм навчання / Укладач: к.е.н., доц. Артеменко Л. Б. — Тернопіль: ТНТУ, 2017. — 65 с.
11. Сирко А.В. Економічна теорія. Політекономія. /Сирко А.В. - К.: Вид-во «Центр навчальної літератури». — 2017. — 448 с.
12. Сучасні економічні теорії [Текст] : 2-ге вид. перероб та доп. Навч. посіб. для самостійної підготовки до курсового та комплексного державного екзамену з економічної теорії / Н. П. Мацелюх, І.А. Максименко, М.М. Теліщук та ін.. — К. «Центр учбової літератури», 2015. — 224 с.